

De prijs van duurzame warmte: wie betaalt de energietransitie?

De komende jaren nemen Nederlandse gemeenten afscheid van aardgas. Nu al is er veel te doen over de prijs van stadswarmte, een van de alternatieven voor gas. Maar ook aan all-electric-oplossingen hangt een prijskaartje. Wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende opties?

Nederland moet in 2050 geheel aardgasvrij zijn. Er wordt geen nieuwe gasinfrastructuur meer aangelegd en sinds 1 juli 2018 is de wettelijke plicht om nieuwe woningen op aardgas aan te sluiten geschrapt. Volgens het regeerakkoord moeten in de huidige kabinetsperiode 100.000 huizen aardgasvrij zijn, zowel nieuwbouw als bestaande woningen. Die coalitieafpraak is inmiddels ingehaald door de actualiteit. Omdat de gaskraan in Groningen dicht gaat, moeten er in 2030 maar liefst twee miljoen gasloze woningen zijn. Bovendien betekenen de

streefcijfers in het Klimaatakkoord dat er extra inzet nodig is om de CO₂-voetafdruk van de woningbouw te verkleinen.

Volgens het Nationaal Expertisecentrum Warmte moeten er jaarlijks zo'n 250.000 woningen van het aardgas af om alle ambities te halen. Warmtenetten, biogas en elektrische oplossingen zoals warmtepompen worden genoemd als alternatieven. Op korte termijn is biogas echter geen volwaardig alternatief: er is slechts een geringe hoeveelheid van beschikbaar.

Grootschalige productie is voorlopig nog niet mogelijk. Daarmee blijven elektrisch verwarmen en stadswarmte als opties over.

De cijfers op een rij

In 2016 waren er volgens het CBS zo'n 180.000 huizen met een warmtepomp. Gemiddeld produceert een dergelijke pomp ongeveer 17 GJ warmte, wat genoeg is om te voorzien in ongeveer 40 procent van de warmtevraag van een woning. Minstens driekwart van de warmtepompen wordt dan ook gebruikt in combinatie met een gasgestookte cv-ketel - de hybride oplossing.

Bij stadswarmte liggen de cijfers anders. Er zijn ongeveer 400.000 woningen met een aansluiting op een warmtenet. Huizen met stadswarmte hebben geen gasaansluiting. Met stadswarmte wordt dus 100 procent van de warmtevraag van de woning afgedekt.

Toch zal de grote groei de komende jaren moeten komen van de warmtepomp, zo verwacht het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Die zijn immers relatief snel te installeren. Het aanleggen van warmtenetten neemt veel meer tijd in beslag. Desondanks zal ook het aantal woningen met een aansluiting op een warmtenet op termijn fors toenemen: het PBL houdt rekening met een toename van 50 procent tot 2030. De vraag naar laagtemperatuurwarmte zal namelijk groeien en stadsverwarming kan hierin goed voorzien.

Infrastructuur

De voorspelling van het PBL over de groei van het aantal huishoudens op stadswarmte betekent dat ook de elektrificering van huishoudens door moet zetten. Tot 2030 zullen ongeveer twee miljoen huishoudens een warmtepomp krijgen. Een flinke operatie, die een enorme wissel zal trekken op de energie-infrastructuur. En wanneer de warmtepomp zo grootschalig voet aan de grond krijgt, dan zal de stroominfrastructuur verzawaard moeten worden. Regionaal, om aan de stroomvraag te kunnen voldoen en in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen zoals elektrisch vervoer. Maar ook landelijk, om alle windparken op zee aan te sluiten die de stroom zullen leveren. En dat zonder de leveringszekerheid en stabiliteit van het net in gevaar te brengen.

Alles bij elkaar gaat deze transitie vele tientallen miljarden kosten. Dat geld zal uiteindelijk door de consument opgebracht moeten worden. Volgens recent onderzoek van Hier Kimaatbureau maakt bijna de helft van de Nederlanders zich zorgen over de kosten van de transitie naar aardgasloos wonen. Hans André de la Porte van Vereniging Eigen Huis vertegenwoordigt de woningbezitters. 'Wij zijn bezig met een onderzoek naar de kosten van de energietransitie', zo legt hij uit. 'Voor verschillende woningtypen worden berekeningen gemaakt.' De verwachting is dat de kosten per huishouden meer dan 10.000 euro zullen bedragen. Dit zijn eenmalige kosten die eventueel over enkele jaren uitgesmeerd kunnen worden. De structurele kosten zullen op jaarbasis gemiddeld zo'n duizend euro hoger uitpakken dan nu het geval is, zo berekende adviesbureau CE Delft in 2017.

Warmtewet

De Warmtewet is bedoeld om de consument te beschermen en te voorkomen dat een warmtebedrijf te hoge warmteprijs in rekening brengt. In de wet staan onder meer landelijke spelregels voor de maximale tarieven voor stadswarmte. De Autoriteit Consument en Markt (ACM) controleert de naleving. Ondanks deze wet klinkt er al jarenlang kritiek op de prijs van stadswarmte. 'Dat hebben de makers van deze wet destijds ook een beetje over zichzelf afgeroepen', stelt energiedeskundige Remco de Boer. 'De Warmtewet gaat namelijk uit van het Niet Meer Dan Anders-principe. Volgens dit principe mag de

▼ Aanleg van een leidingennetwerk voor stadswarmte. (foto: Nuon)

consument voor stadswarmte niet meer betalen dan iemand met een aardgas aansluiting. Met als gevolg dat voortdurend de vergelijking wordt gemaakt tussen stadswarmte en aardgas, terwijl het eigenlijk verschillende producten zijn. Achteraf gezien had het NMDA-principe nooit op deze manier in de wet terecht moeten komen.’

‘Achteraf gezien had het principe van Niet Meer Dan Anders nooit op deze manier in de wet terecht moeten komen’

De Boer is niet de enige die er zo over denkt. Ook de Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie (NVDE) pleit ervoor om de vergelijking met aardgas los te laten, zodat tariefdifferentiatie en de ontwikkeling van een echt businessmodel voor stadswarmte mogelijk worden.

Keuzevrijheid

Toeziethouder ACM benadrukt dat bij NMDA wordt uitgegaan van de gemiddelde gasprijs en een gemiddeld huishouden. In juli 2018 zijn de prijzen voor gas verhoogd, terwijl de tarieven voor stadswarmte gelijk zijn gebleven. Volgens een woordvoerder kunnen de tarieven voor stadswarmte niet worden vergeleken met gasprijzen van individuele energiebedrijven op een bepaald moment in het jaar. ‘NMDA houdt ook rekening met de kosten van een cv-ketel. Daarvoor zijn bepaalde aannames gedaan. Natuurlijk betekent dat niet dat dat de enige prijs is waarvoor een ketel kan worden aangeschaft en onderhouden.’ In maart 2018 heeft de Tweede Kamer een wijziging van de Warmtewet goedgekeurd. In deze wetswijziging staat het NMDA-principe nog steeds fier overeind. ‘Er is wel experimenteerruimte voor leveranciers om andere prijzen te hanteren. Prijzen die niet gebaseerd zijn op de aardgasprijzen.’

Laagste prijs

Energiebedrijf Nuon besloot in 2017 om haar stadswarmtetarieven in heel Nederland te verlagen tot onder de prijs van de goedkoopste leverancier van stadswarmte. Met als gevolg dat de Nuon-prijs overal in Nederland lager is dan het ACM-tarief. ‘Het is het tweede jaar op rij dat we een van de voordeligste warmteleveranciers van Nederland zijn. Daar zijn we trots op, want voor onze klanten is de betaalbaarheid van stadswarmte heel belangrijk en veelal bepalend voor hoe zij ons en onze dienstverlening waarderen,’ licht Alexander van Ofwegen, directeur van Nuon Warmte, toe. ‘De ACM bepaalt zowel voor de variabele als de vaste kosten zogenaamde maximumtarieven. Er zijn leveranciers die deze tarieven een-op-een overnemen, maar wij doen het anders en kijken hoe we onze klanten ook qua prijs het beste van dienst kunnen zijn. En het snijdt echt hout: bij een gemiddeld verbruik van 35 GJ is een huishouden bij ons jaarlijks 105 euro minder kwijt dan wanneer we de ACM-tarieven zouden berekenen. Daarnaast gaat de nieuwe Warmtewet ons vanaf 2019 mogelijkheden geven om onze klanten meer keuze te bieden met nieuwe prijs- en productdifferentiaties. Met dit verschil van 105 euro kunnen we in de toekomst een product als 100 procent CO₂-vrije warmte tegen een iets hoger tarief aanbieden aan klanten, terwijl de prijs nog steeds past binnen het gereguleerde maximale tarief van de ACM.’

Groei

Het aantal stadswarmteklanten van marktleider Nuon groeit. In de regio’s Amsterdam-Almere, Arnhem-Nijmegen en Rotterdam-Leiden maken steeds meer woningen en gebouwen gebruik van een warmtenet. Van Ofwegen: ‘De kosten worden op die manier over meer mensen verdeeld en dat geeft de mogelijkheid om de tarieven onder het wettelijke maximum te houden. We hopen dat we daarmee de betaalbaarheid verbeteren voor onze klanten en een voorbeeld zijn voor de warmtesector, zodat ook het huidige negatieve beeld over de prijs van stadswarmte stapsgewijs wordt bijgesteld naar een positief beeld.’ ●